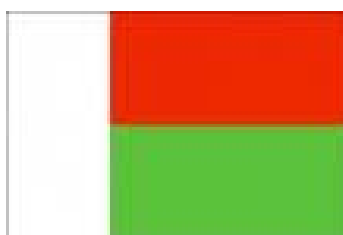

V dvoje je zmeraj lažje
živeti.
Če eden pade, ga drugi pobere.
(malgaški pregovor)

Madagaskar je velika otořka drřava v Indijskem oceanu, ob vzhodni obali afriřke drřave Mozambik (od katere ga loči 400 km širok Mozambiřki kanal). Madagaskar je dolg 1600 km in širok do 570 km. Je 4. največji otok na svetu (za Grenlandijo, Papuo Novo Gvinejo in Borneom) in obsega 5000 km obale.

Nastal je tako, da se je pred 125 milijoni let od afriřke obale odcepil kos ozemlja in se ustalil v Indijskem oceanu. Po zgodovini, topografiji, kulturi in ekologiji je zelo različen od najbliřjih sosedov. Čeprav v doloeni meri pripada afriřkim politiãnim zadevam, pa ga razen v geografskem smislu ne smemo jemati kot del Afrike. Od afriřke celine se jasno razlikuje že po prebivalstvu ter po izrazito svojskem in pestrem rastlinstvu ter ųivalstvu. Otok je dom številnim rastlinam in ųivalim, ki so se razvile loãeno od tistih na afriřki celine; so endemiãne otoku. Zaradi edinstvenosti in krhkih ekosistemov Madagaskar privlaãi številne mednarodne okoljske organizacije.

OSEBNA IZKAZNICA MADAGASKARJA:

Uradno ime:	Demokratska republika Madagaskar
-------------	----------------------------------

Ureditev:	Republika od l. 1975, neodvisnost od l. 1960 * od leta 1896 franc. kolonija
Nacionalno geslo:	»Tanindrazana, Fahafahana, Fandrosoana« domovina svoboda pravica
Uradna jezika:	Malgaščina (vsakodnevna raba) Francoščina (literatura, poslovni svet)
Glavno mesto:	Antananarivo
Predsednik države:	Marc Ravalomanana (od leta 2002)
Predsednik vlade:	Prime Minister Jacques Sylla (od leta 2002)
Površina:	587.040 km ² (45. na svetu) - ozemlje 581.540 km ² - voda 5.500 km ²
Dolžina obale:	4.828 km
Prebivalstvo:	17,501.871 (2004) * 71% prebiv. živi pod pragom revščine 26 preb/km ²
Starostna struktura:	0-14 let: 44,9 % SLO: 0-14 let: 14,3 % 15-64 let: 52 % 15-64 let: 70,6 % 65 in več let: 3,1 % 65 in več let: 15,1 %
Mestno prebivalstvo:	27 %
Rast prebivalstva:	3,03 %
Pričakovana življenjska doba:	Ž - 58 let, M - 54 let SLO: Ž - 79 let, M - 72 let
Demografija:	Stopnja rodnosti: 41,91 rojstev/1000 prebivalcev (5,7 otrok rojenih/žensko) / v SLO 8,9 rojstev/1000 preb. (1,23 otroka/žensko) Stopnja smrtnosti: 11,62 smrti/1000 prebivalcev / v SLO 10,15 smrti na 1000 preb.
Pismenost: (t.j. stari 15 let in več znajo brati in pisati)	Celotno prebivalstvo: 68,9 % Moški: 75,5 % Ženske: 62,5 %
Narodnostna sestava:	Malgaši 98.9 %, Komorci 0.3 %, Indijci 0.2 %, Francozi 0.2 %, ostali 0,4 %
Religija:	Tradicionalna verstva 47 %, katoličani 26 %, protestanti 22.8 %, ostali kristjani 2.2 %, muslimani 1.7 %, ostali 0.3 %
Najvišji vrh:	Maromokotro 2.876 m – na S (drugi najvišji vrh = Pic Boby 2630 m) – na J
Raba tal:	njive, plantaže 5.3 % travniki, pašniki 57.9 % gozd 26.2 % ostalo 10.6 %
Podnebje:	S – tropsko J – subtropsko največ padavin prinaša JV pasat V delu otoka, srednja mes. temperatura: 21°C (jan) 15°C (avg)
Rudno bogastvo:	kromova ruda, grafit (ostalo skoraj neizkoriščeno)
Industrija:	Skromna. Tovarne sladkorja, tobakna, kemična industrija
Kmetijstvo:	<u>za domačo prehrano</u> : riž, maniok, sladkorni trs, sladki krompir <u>za izvoz</u> : kava, ananas, začimbe (ob obali), morski sadeži
BDP:	Skupen / leto: 13,02 billion \$ / SLO: 36,82 billion \$
BDP:	Na prebivalca: 800 \$ / SLO: 19.000 \$
Valuta:	malgaški frank
Čas. pas:	SLO +2 uri (poletni čas)

Izvor imena Madagaskar:

Korenine imena Madagaskar so še vedno neznane. Prvo ime, ki je trajalo zelo kratek čas je bilo: Ilha de São Lourenço. Nekateri menijo, da je različica kakšnega drugega imena – npr. Mogadiš (gl. mesto Somalije, s katerim so ga zamenjali), drugi pravijo, da je Madagaskar ime različnih malgaških plemen z arabsko končnico.

Geologija & geografija:

Madagaskar ni »produkt« vulkanskih aktivnosti (kot so sosednji otoki Mauritius, Réunion in Komori), ampak se smatra kot »celinski otok« in svoj nastanek dolguje procesu premikov tektonskih plošč.

Madagaskar je po velikosti četrti otok na svetu. Na severu in jugu najdemo kraške formacije, vzhodno obalo obrobajo koralne peščine in lagune; od tam se površje strmo dvigne v veliko osrednjo planoto, ki zajema $\frac{2}{3}$ otoka. Planoto križajo številne reke, nad njimi se dviga troje gorstev: najvišje je Tsaratanana na severu, z najvišjim vrhom Maromokotrom.

Okoljevarstveniki delijo gozdove na: - **deževni gozd** (»evergreen forest«)

Razteza se ob celotni dolžini V obale; endemične palme, bambusi, praproti, orhideje

- **listnati gozd**

Z Madagaskar; manjša drevesa, baobabi (sušna doba lahko traja do 8 mes.)

- **trnasti gozd**

J Madagaskar; baobabi, kakteje (rastline s sočnimi in mesnatimi listi)

Sečnja gozdov in erozija sta resen problem. Madagaskar imenujejo tudi »veliki rdeči otok«, ker voda odplavlja rdečo zemljo in reke obarva rdeče.

Družba:

Madagaskar so prvi poselili indonezijski pomorščaki pred 10. stoletjem. Pozneje so prišli priseljenci z afriške celine, skupaj z njimi pa arabski in azijski trgovci, ki so prinesli islamski vpliv. Pri Malgaših je zato jasno vidno, da so etnična mešanica, v njihovem jeziku pa je očitno prepoznaven indonezijski izvor.

Več kot 95 % populacije predstavljajo Malgaši. Glavne tuje prebivalstvene skupine pa so: Komorci, Francozi, Indijci, Pakistanci in Kitajci.

Madagaskar velja za otok mladih. Več kot 20 % prebivalstva je mlajših od 20 let.

Prvi Evropejci: Marco Polo je že poročal o obstoju Madagaskarja, znan je bil tudi že arabskim kartografom, vendar pa so šele l. 1500 prišli prvi Evropejci – portugalsko ladjevje, ki ga je vodil Diego Dias.

Po odkritju otoka s strani Evropejcev so se vrstili ponavljajoči se poskusi Portugalcev, Nizozemcev in Britancev, da ustanovijo na otoku stalne baze.

Zdravstvo:

Dostopno je predvsem bogatejšemu mestnemu prebivalstvu, večina pa živi v slabih zdravstvenih razmerah. Vendar pa je zdravstvo doseglo precejšen uspeh pri izkoreninjanju endemičnih bolezní.

Ureditev:

Večstrankarska demokracija, brez absolutne večine katere od strank. Trenutni predsednik je Marc Ravalomanana. Glavno mesto je Antananarivo. Administrativno je Madagaskar razdeljen na 6 provinc: Antananarivo, Fianarantsoa, Toliara, Mahajanga, Antsiranana, Toamasina.

Viri: Lonely Planet in <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ma.html>

*Najvažnejša prehrana na otoku je riž, poleg tega pa velja omeniti, da narava rada postreže z obilico tropskih sadežev od kokosa do ananasa. Svojevrsten pomen ima govedoreja. Govedo ima bogato tradicionalno vlogo v življenju malgaškega ljudstva. Posest goveda daje čast, veljavo in blagostanje. Zaradi njih zažgejo ob koncu sušne dobe (september, oktober, november) skoraj vse travnate stepe, da zraste mlada sveža trava. Na otoku ni tipičnih afriških živali, z izjemo krokodila in raznovrstno paleto kameleonov. Gospodarske razmere so katastrofalne. Madagaskar uvrščajo med sedem najrevnejših držav sveta. Sociale ni, državno šolstvo deluje z 20% zmogljivostjo. Sicer demokratična državna ureditev se imenuje bolj ali manj korupcija... Revežev je veliko, predvsem po večjih mestih... Dela misijonarjem torej nikoli ne zmanjka.

RELIGIJA

Na Madagaskarju je kar 47 % ljudi pripadnikov tradicionalnih verstev, katoličanov je 26 %, protestantov je 23 % in muslimanov samo 2 %. Med tradicionalnimi verstvi absolutno najbolj prevladuje animizem, nato animalizem in drugo. Zanimivost je ta, da se plemena na Madagaskarju vračajo k tradicionalnim verstvom, kar je presenetljivo, saj v državah tretjega sveta močno napreduje islam. Že sam odstotek muslimanov, ki je zelo majhen, preseneča, saj so muslimani v zgodnjem srednjem veku obvladovali to območje. Posledica njihove hegemonije so vidne v vseh državah Afrike (npr. Zanzibar), tako v kulturi kot v številu muslimanov. Vse več ljudi se torej vrača k animizmu. Kaj pa sploh je animizem? Animizem (anima lat. = duša) je vera v samostojna duševna ali duhovna bitja, ki so izven in nad telesnim, ki upravljajo naše življenje in delujejo nanj. Animizem je prva stopnja vsake religije, je glavna značilnost primitivne mentalitete. To je vera v neko duševno prastvar, ki prežema vse telesno in se nahaja v vsem, kar obdaja človeka. Animisti razlikujejo med dvema dušama: ena je neosebna, življenjska duša (življenjska sila), ki večno kroži; druga pa je individualna duša umrlega (senčna duša), to je duh umrlega. S tem se dušo vpelje v kult prednikov.

GOSPODARSTVO

Čeprav je Madagaskar potencialno bogata država, gospodarski razvoj preprečuje veliko dejavnikov, kot so suša, korupcija vlade, pogosta opustošenja narave (ki jim sledi erozija), pomanjkanje strokovnih in izkušenih managerjev, nizke tuje rezerve, visoka inflacija in neustavljivo naraščanje prebivalstva.

Gospodarstvo države še vedno temelji na kmetijstvu in ribolovu, ki zaposlujeta 85% prebivalcev in prispevata 70% k dobičku od izvoza (predvsem kava, vanilija in klinčki) in 30% k BDP-u. Industrija, predvsem tekstilna, avtomobilska in steklarska, prispeva le 13% k letnemu BDP-u, kar znese 790\$ (okrog 140.000 SIT) na prebivalca, in je tako ena od najslabše razvitih na svetu.

Riž je najpomembnejša kultura in primarni pokazatelj gospodarske blaginje. Do leta 1971 je država proizvedla dovolj riža za lastne potrebe in še nekaj za izvoz. Leta 1976 je vlada poddržavila neoluščen riž. Kot po pričakovanju je bil ukrep polomija, tako da so ga leta 1984 denacionalizirali. Madagaskar dandanes izvažata samo najbolj kvaliteten riž in uvažata manj kvalitetnega zaradi povečanega povpraševanja.

Na skrajnem nerodovitnem jugu, kjer skoraj ni kmetijstva, se soočajo z lakoto. V zadnjih letih je v južnih in jugozahodnih predelih umrlo okrog 40.000 ljudi zaradi dolgotrajne lakote. Nekatere mednarodne dobrodelne organizacije napovedujejo možnost, da bo suša na jugu skupaj z velikim opustošenjem katastrofalnih razsežnosti (kot v Somaliji v začetku 90-tih).

Izvoz kultur kot so vanilija, sisal (podobno konoplji), kava in klinčki se je poslabšal zaradi globokega padca cen na mednarodnem trgu, neučinkovitega managementa in neugodnih vremenskih razmer.

Ogromne črede zebu goveda na nerodovitnem jugu, prav tako izginjajo v glavnem zaradi suše. Sedaj je število prebivalcev dejansko večje od števila zebu goveda.

V zadnjih letih je vlada skušala privabiti tuje investitorje, vendar so strogi pogoji in oster nadzor države ne nudijo spodbude za potencialna podjetja. Kljub temu pa je kar nekaj večjih podjetij preučilo možnosti za izrabo še nedotaknjenih virov – minerali in nafta. Turizem, kar se tiče mednarodne izmenjave, največ prispeva k dobičku.

Madagaskar je glede trgovanja še vedno v veliki meri odvisen od Francije: 33% izvoza gre v Francijo, 31% je uvoza iz Francije. Tujo pomoč Madagaskarju nudijo Francija, ZDA (drugi največji trgovski partner), Japonska, Južna Afrika in Nemčija. Leta 1996 je Evropska unija Madagaskarju odobrila petletno posojilo v višini 9 bilijonov malgaških frankov za (ponovni) razvoj, Svetovna banka pa je začela z razvojnimi projekti, vrednimi 250 milijonov ameriških dolarjev.

Gospodarstvo je precej prizadel prehod na plansko gospodarstvo (ki so ga uvedli po revoluciji). Po tem so ga delno liberalizirali in zdaj se s tujo pomočjo spet izboljšuje. Glavni trgovski partner je Francija.

Najpomembnejša je pridelava riža, pridelujejo pa še sladkorni trs, kavo, bombaž, nageljnovcove žbice, vanilijo. Glavna izvozna pridelka sta kava in bombaž, v obmorskih predelih pa tudi morski sadeži.

Za izvoz kopljejo grafit in kromit ter majhne količine zlata in poldragega kamenja. Od energetskih virov je na voljo samo vodna energija, ki zadostuje za polovico otoških energetskih potreb; manjkajoči del pridobijo iz uvoženega goriva.

PODNEBJE

- Razen južnega dela leži ves Madagaskar v tropskem pasu.
- **Tropsko podnebje** z deževjem v vročem delu leta (november-marec). Prinašajo ga poleti severni in SZ monsoni.
- Blaga in suha doba je zima (april-oktober).
- **Količina padavin** se spreminja iz regije v regijo: najbolj vlažno je na SV 3550 mm letno (Slovenija 1500 mm), v sušni dobi (SZ) 300 mm letno. V nižje ležečih predelih je vroče in vlažno. V najhladnejšem mesecu (junij) lahko pride do zmrzovanja v Antanarivu in skoraj do ničle na skrajnem jugu otoka.
- Povprečna dnevna **temperatura** v sušni dobi je 25°C na višjih predelih ter 30°C ob obali. Statistika lahko zavaja, saj junija lahko nočne temperature dosežejo 0°C na višjih predelih ter na jugu. Zimske dnevne temperature so prijetne, ob vročem delu leta pa ponavadi pihlja hladno z morja.
- Februarja in marca je vzhodna obala pod vplivom ciklona. Dotakne se lahko tudi območij na S in Z.
- **Antanarivo** leži v centralni klimatski coni. Temperatura in tropski deževni gozd sta odvisna od nadmorske višine. Dnevno nočne razlike med temperaturami so 14°C. Glavno deževno obdobje nastopi na koncu novembra. Letno pade 1000 do 1500 mm padavin. »Južna zima« je primerljiva z evropskim zgodnjim poletjem. Celo vinska trta uspeva nad 800 m. Na višjih nadmorskih višinah sneg ni nekaj nenavadnega.
- V **vzhodni klimatski coni** ni meseca (oz. tedna) brez dežja, traja le nekaj ur; toda sušnejše, bolj uravnovešeno vreme prevladuje na JV. Temperature so ves čas 25-30°C. Večina dežja udari na vzhodno obalo in na sever otoka. Tukaj so od januarja do marca priložnostni cikloni.

Vreme kot tako je nepredvidljivo, tako so lahko tudi med deževno dobo sončni dnevi.

Bolj sem se osredotočila na čas meseca julija in avgusta (ko bomo mi na Madagaskarju).

Viri in literatura:

1. Bradt, H., 1997. Madagascar. 5. izd. USA, Bradt Publications, 360 str.

2. Greenway, P., 1997. Madagascar & Comoros. 3. izd. Australia, Lonely planet, 448 str.
3. Darr, M., Darr, W., 1998. Madagaskar. 4. izd. Deutschland, Reise know – how, 664 str.
4. Madagascar. URL: <http://www.lonelyplanet.com> (citirano 22.10.2004).

MALGAŠKA KULINARIKA

Ljudstva, ki so se tisočletje nazaj priselila na Madagaskar iz Indonezije in ostalih delov zahodne Azije, ter črnske in arabske Afrike, so vsako na svoj način oblikovala tako malgaško kulturo, kot tudi unikatno malgaško kuhinjo. Pri obojem pa je nezanemarljiv vpliv Evropejcev, predvsem Francozov, ki so bili na tim. Rdečem otoku kolonialni gospodarji med leti 1896 in 1960.

Že tako bogato malgaško celinsko in oceansko rastlinstvo in živalstvo so afriški priseljenci obogatili z ovcami in afriškim govedom 'zebu'; Azijci so prinesli s sabo banane, kokos in riž, ki je kmalu postal glavna hrana na otoku; Portugalci ananas; Francozi pa so tam začeli gojiti vanilijo, klinčke, kavo in sladkorni trs.

Na Madagaskarju je riž kar glavna jed (ne priloga). Po malgaško se mu reče 'vary', kar je malo ironično ime, saj je riž tam v glavnem iste vrste, iste kakovosti in pripravljen na enak način. Dopolnijo ga s kuhano ali dušeno govedino, perutnino, ribami ali morskimi sadeži (v obalnih predelih), seveda če je kaj od tega na razpolago. Vso hrano denejo na isti krožnik in jo jedo z žlico. Predjedi ne poznajo. Tudi kruh ('mofo') je redko na mizi. Če pa ga že spečejo, je le-ta v obliki francoskih bugettov. Samo v boljših restavracijah je mogoče jesti kakšno zelenjavno juho, pripravljeno iz vode, v kateri se je prej kahal riž. Poznajo tudi krompirju podoben gomolj 'cassava', ki pa ima popolnoma drugačen okus kot krompir. Kosilo se namesto s sladico zaključi s sezonskim sadjem (spet, če je le to na razpolago): pomarančami, bananami, ananasom, mangom, kokosom, gozdnimi sadeži ali čim podobnim, občasno posladkanim s sladkorjem in začinenim z vanilijo. Sadje je tako popularno, da je na otoku pogosto videti kakšnega Malgaša, ki skoči iz sadnega drevesa. 'Ranonapango' – pijača narejena iz žganega riža je edina pijača, ki so jo tradicionalno postregli ob kosilu. Malgaška hrana ('sakafo' se reče hrani po malgaško) je enostavna, a okusna. Začinjena je bolj blago, čeprav sta poper in curry kar razširjeni začimbi.

Pridelujejo tudi različne vrste sirov in jogurt, vendar v manjših količinah, saj 'zebu-ji' in ovce dajo le malo mleka. Proizvajajo tudi lastno vino, kar so jih naučili Švicarji po osamosvojitvi Madagaskarja, ter različne vrste ruma in sadnih pijač. Na Madagaskarju najdete tudi THB (Three Horrs Beer) pivovarne in tako poleg dragega uvoženega lahko pijete tudi cenejše lokalno pivo. Vendar so vse zgoraj naštete novejšje veje lokalne prehrabene industrije, ki se razvijajo v glavnem zaradi turistov.

Zaradi hitrega naraščanja prebivalstva - še leta 1985 je tam živelo samo deset milijonov ljudi, od let 1980 do leta 2004 pa se je število prebivalstva podvojilo, stopnja rasti prebivalstva je 3 % na leto - in precej 'agresivnega' načina kmetovanja s posekom in požigom gozdov in še neobdelanih travnikov, ter opuščanjem le teh, ko postanejo nerodovitni, je doma pridelane hrane zadnje čase premalo. Uvažati jo morajo iz tujine, po zanje visokih cenah.

Dejstvo pa je, da z geslom 'malgaška kuhinja' - v kateremkoli jeziku, na internetu ne dobimo prav veliko zadetkov. Verjetno ne zato, ker ne bi bila vredna pokušine, ampak je to odraz slabe vsesplošne razvitosti države in hkrati slabega poznavanja te dežele v bolj razvitem svetu.

Vira sta: Lonely Planet in www.recipes4us.co.uk

FANANGE – POBRATENJE

Stari Malgaški običaj: človeka, ki se ne poznata, se nista nikoli videla, bosta sklenila sorodstvo.

In se začne:

Prvi naprosi drugega: »Rad te imam, skleniva sorodstvo!« Ta mu odgovori: »Hvala lepa. Človek si kot jaz, zato sprejemem sorodstvo.«

»Če je tako, potem pojdiva k staršem. Jaz pridem k tebi, ker sem te jaz prosil!«

Tisti, ki prosi, je starejši, čeprav je po letih mlajši. Starejši je tisti rod, ki se je prej naselil na določenem ozemlju. (Morda tudi zato, ker je Ezav prodal prvenstvo.)

Starši morajo privoliti in nato se začne obred.

»Dajva, pokličiva Boga. Nisva se poznala. Da mi ne bi potem ti po vsem tem sorodstvu ukradel vola ali pa zadušil mojega otroka. Zakolniva pri Bogu najino medsebojno zaupanje.« Oba nato pred ljudmi pristaneta.

V krožnik dajo malo vode, staro govno neznanega goveda, mlado travo, z vseh štirih strani sveta, nasekano na sedem koščkov, ogorek, v katerega zapičijo sulico. Ob strani pripravijo hren.

»Manafo«, to je človek, ki ima še očeta in mater, neprestano trka po sulici. Starejši pobrateneč drži sulico zgoraj, mlajši spodaj, obadva z desno roko.

Tedaj pa zaklinjevalec začne klicati Boga: »O, Bog, kličemo te. Tu sta dva človeka, ki se vse do sedaj nista poznala. Ti si ju postavil semkaj, po tvoji volji sta se spoznala in bosta postala sorodnika. Odslej si hočeta zaupati. Zato, o Bog, pridi, bodi poleg. Ne obrni nam hrbta, udeleži se našega opravila!«

Boga kličejo za razsodnika, za pričo, da v primeru, če pobrateneč naredi kaj hudega svojemu pobratencu, da ga kaznuje (in njegovo družino).

Če kdo od njiju izda njuno zaupanje... »...o, Bog, ne pomišljaj, ubij ga. Ne bo prenehal prej, dokler ne bo sedemkrat mrtev. Po sedmi smrti bo umrl tudi tisti, ki je storil zlo. Šele tedaj mu bo mogoče zaupati.«

Temu sledi devet zaklinjanj, naj Bog pokonča pobratenca v primeru, če bi se prevarala in blagoslov.

Osma prekletev: »...sovražnik zbada z vseh strani. Vse je sovražnik. Otroci, stanovanjska hiša, od vsepovsod gledajo sovražne oči. Vse kar je v vasi, je sovražno, celo trava po kateri stopa. Ne preneha, dokler ni sedem smrti v hiši. Seveda, pobratencu ni pomagal v stiski, pa bi mu lahko.«

Nazadnje sledi še blagoslov: »Prihaja blagoslov Boga stvarnika. Čeprav smo klicali duhove, sveto zemljo, prednike, vsi prehajajo v blagoslov: »Tonga famolo daholo« (pre.:Spet smo ljudje.)

Razglasitev za psa je največje prekletstvo, največji blagoslov pa je, da smo ljudje, »olo«.

Pobratenca sta se zblížala. Enega duha sta, eno ženo imata, skupne otroke, skupno hrano, skupno riževno polje, skupno žitnico. Pravijo, da sta se pobratila in da se dobro razumeta.«

Potem prerežejo hren. Najprej vzame en košček starejši brat, za njim mlajši. Na prsni se prerežeta, da se pokaže kri. Vsak s svojim hrenom podrgne po ranci in ga potem da drugemu v usta. Ko oba pogoltneta vsak svoj košček, ostaneta vsaj še dve uri v hiši. Nekateri bi namreč utegnili biti zviti in bi tisti košček izbruhali zunaj in bi tako prevarali prijatelja. Tako bi ravnal predvsem sovražnik, zato da bi imel prosto pot v »prijatelj« klan.

Potem pojedjo vse dobrote v hiši, ki so na voljo.

Pobratiš se s človekom, ki ga še nikoli nisi videl, kaj šele da bi poznal njegov značaj. Toda Stvarnik izpolni svojo namero.

Včasih se zgodi, da bi pobratenca morala biti brata – potomca – istih staršev, brata torej, ker pa so med ljudmi le razdalje, se zgodi, da se je eden izmed njiju rodil drugod, drugim staršem. Stvarnik pa zna stvari urediti in stori, da se med seboj srečata. Zaradi zaupanju Stvarniku pobratenje gojita naprej.

Do pobratenja pride, ko se srečata značaja. Včasih je kdo bolan, a nima svojih ljudi. Pa pride:

»Bolani sem. Nikogar nimam, ki bi zame skrbel. V tvoji hiši ostanem, naj bom živ ali mrtev.«

Ko ozdravi, reče: »Ne morem ti povrniti dobrega, ki si mi ga storil. Stvarnik naj ti povrne. Postaniva sorodnika!« Bogastvo namreč ne povrne dobrote.

Npr.: Nekdo se izgubi v gozdu, popoln neznanec ga reši, mu pokaže pot. Ko je izgubljeni že nekaj dni doma, se spomni: »Umril bi, če me oni ne bi rešil. Obiskat ga grem.« Ničesar ne vzame s seboj, razen »Ny ainy na entiny« - podari samega sebe.

Vzrokov za pobratenje je nešteto:

- ko nekdo pomaga tebi - tvojim družinskim članom v situacijah, ki bi lahko bile končne
- ker si nekoga tako zelo razveselil s svojim nasmehom.

Glavni razlog pa je Stvarnik. Darovi, bogastvo, ... Vse to preide. To ne reši tvoje žene in otrok. Za Malgaše je sorodstvo najvišja stopnja prijateljstva, zato ima pobratenje najvišjo vrednost daru... »Samega sebe ti darujem, postaniva sorodnika.«

Kaj največkrat privede do pobratenja: vsakodnevno poznanstvo ali nenadna pomoč?

»Že samo pogosti medsebojni stiki ljudi med seboj povežejo. Obdarovanje samo še zdaleč ne poveže. Kajti to je zadeva usode, ki jo določi Stvarnik. Tvoj sorodnik mora biti, pa naj bo črn, pohabljen ali kdorkoli, če ti ga Stvarnik določi. Samo darovi še ne vežejo sorodstva. Govoreče ustnice in ljubeče srce – to ljudi povezuje.«

Pobratenje lahko tudi odklonijo, v primerih, ko bi pobratenec lahko prinesel nemir, nesrečo v družino.

Drugače pa pobratenje pomeni za vso družino. Zaupanje in zvestoba prehaja iz roda v rod na otroke. Med seboj se pobratijo tudi cela plemena in si tako stojijo v zavezništvu napram drugim plemenom. Pobratijo se tudi delavci istih funkcij. Npr.: Tatovi volov, da ne bi kdo koga izdal, če ga ujamejo.

Če fant in dekle, ki bi se sicer smela poročiti, skleneta bratstvo, tako oznanita, da gre med njima za ljubezen brez kakršnihkoli seksualnih namenov.

Pobratenje pomeni popolno zvestobo do groba (celotne družine) in da se imata pobratenca tako rada, da ju nobena beseda in dejanje ne bo odvrnila drug od drugega.

Smisel pobratenja je medsebojna zvestoba in pomoč v dobrem in slabem ter brezpogojna pripravljenost na odpuščanje.

NAŠI MISIJONARJI NA MADAGASKARJU

Po svetu deluje več kot sto slovenskih misijonarjev. Njihovo delo je različno, saj zaobjema tako pastoralno delo, kakor socialno pomoč ljudem. Misijonarji in misijonarke gradijo cerkve, šole, dispanzerje, ceste... ob tem pa se tudi aktivno ukvarjajo z ozaveščanjem ljudi v šolah, zdravstvenih centrih, ... Dobrote ni nikoli preveč in dela nikoli ne zmanjka.

Madagaskar je danes posebna misijonska dežela, saj v njej deluje največ Slovencev in Slovenk. Mnogo jih je tam delovalo tudi začasno, tako, da se njihovo število dviga krepko čez štirideset. Trenutno pa deluje na tem rdečem otoku šestnajst Slovencev.

Prvi slovenski misijonar, ki je stopil na Malgaška tla je bil lazarist brat Jože Obreza, doma iz Begunj pri Cerknici. Med Malgaše je odšel leta 1929. Deloval je kot mizar in graditelj misijonskih poslopij. Kasneje je tja prišla še usmiljenka Ana Rešetič (1933) doma iz Šentjerneja, štiri leta za njo pa je na otok prispela tudi frančiškanka Marijina misijonarka Jožefa Malgaj. Obe sta se ukvarjali s pomočjo bolnikom in zdravstveno oskrbo.

Uspešno in nad vse plodovito delo slovenskih misijonarjev pa se je začelo v sedemdesetih letih z prihodom usmiljenke s. Marjete Mrhar leta 1961. Rojena je bila leta 1923 v župniji Gabrovka - Sv. Križ pri Litiji. Svoje medicinsko znanje je z velikim pridom uporabila v dispanzerju in oskrbovanju bolnikov, ter izobraževanju domačinov. Svoje znanje in izkušnje pa je razdajala tudi vsem tistim laičnim misijonarkam, ki so na njeno pobudo prišle na Madagaskar na pomoč, tako iz domovine, kakor iz izseljenišтва. Sestra deluje v Tangainonyju.

Leto za njo je prispel na Madagaskar lazarist **Ivan Štanta**. Doma iz Mirna pri Novi Gorici. Nekaj časa je bil pri njemu tudi rodni brat Lovrenc kot laiški misijonar, gradbenik, ki je pomagal pri gradnji misijonskih postaj. Ivan deluje v okolici Ihosya, kjer oskrbuje 6000 ljudi, ki so razseljeni po okoliški stepi. Njegovi skrbi je podvrženo tudi majhno naselje za obnemogle. Misijonska hiša na Mirenskem Gradu in Misijonska pisarna v Ljubljani sta izdali tudi knjigo Ivana Štante z naslovom Proti domu.

Poseben razmah je prineslo leto 1968, ko so na otok prišli usmiljeniki **Marija Pavličič** in **Terezija Pavlič**, ter lazarist **France Buh**. Marija je bila rojena leta 1937 v Beli krajini. Končala je bolničarsko šolo in kasneje po vstopu v noviciat še srednjo medicinsko šolo v Prištini. V Vohipenu, kjer deluje, je posvetila Malgašem vse svoje bogato znanje in široko srce. S. Terezija Pavlič ravno tako medicinska sestra, deluje v dispanzerju v kraju Ambatoabo. Posebno skrb posveča gobavcem, ki jih je na Madagaskarju še vedno veliko. France Buh je bil rojen 1928 v Šmartnem pod Šmarno goro. Študiral je v Italiji, Španiji in Argentini. Mašniško posvečenje je prejel leta 1954. Svoje dušnopastirstvo je opravljal po večih krajih. Med drugim je bil tudi generlani vikar Farafanganske škofije, ki združuje pod svojim okriljem večino slovenskih misijonarjev in misijonark.

1970 leta se je Francetu pridružil **Rok Gajšek** doma iz Žetal. Najprej je deloval v farafanfanski škofiji kot župnik v Ranomeni, nato je bil vzgojitelj v lazaristovskem zavodu v Fianarantsui, sedaj pa pomaga v glavnem mestu pri vzgoji bodočih lazaristov in nudi velikodušno pomoč tudi Petru Opeki v okviru dobrodelnega združenja Akamasoa.

Kmalu za Rokom je Farafanganska škofija dobila še eno požrtvovalno slovensko misijonarko. Med Malgaše se je odpravila Usmiljenka s. **Amanda Potočnik** doma iz poljanske doline. Po opravljeni gostinski šoli je delala v gostinstvu, dokler ni vstopila k sestram in tam opravila še dveletni katehetski tečaj. Svoje moči je razdaja predvsem kot socialna delavka in katehistinja odraslih. Trenutno dela v Fianarantsuji, in skrbi za hišo, kjer imajo njihove sestre noviciat.

Misijonski delavni duh je k revežem prignal tudi misijonarja **Janeza Puhana**. (Doma iz Bogojine) Janez je stopil k lazaristom in daroval novo mašo leta 1969. Po pripravah v Franciji je 1972 odšel na Madagaskar. Deloval je v Manambondrou, najjužnejši postojanki Farafanganske škofije, kjer je sezidal lepo cerkev, župnijski dom in župnišče. Kasneje je v Ambuigugu sezidal velik in nadvse uspešen dispanzer, v katerem so do nedavnega delale slovenske laiške misijonarke.

Še posebej smo Slovenci lahko ponosni na misijonarja **Petra Opeka**, ki je z nesebično preprostostjo zastavil delo, ki se mu težko najde primerjavo. Peter, rojen leta 1948 v Buenos Airesu kot sin slovenskih zdomcev iz Argentine je prišel na Madagaskar že med študijem bogoslovja leta 1975. Po končanem študiju se je vrnil in zelo uspešno deluje med temi ljudmi že preko dvajset let. Sprva je deloval z drugimi slovenskimi misijonarji na jugu otoka v Vangaidranu, kjer je zgradil lepo župnijsko cerkev. Ob premestitvi v glavno mesto Antananarivo, kjer naj bi prevzel skrb za mlade bogoslovce, pa je v živo spoznal neverjetno revščino in pomanjkanje teh ljudi, ki so si na smetiščih iskali hrano in upanje. Za njih je Peter je zastavil vse svoje moči. Zaoral je ledino in zajadral na odprto. V nekaj letih je na gričih poguma (okolica Antananariva) zraslo pravo mesto. Zidane hiše in vrnjeno dostojanstvo je vrnilo iskricke upanja ljudem, ki so že bili odpisani, ujeti v glad, pomanjkanje, prostitucijo, mamila in alkohol. Dobili so svoje šole, delo... Mogoče bi bilo bolje reči, da je k njim prišla obljubljena dežela. Res je, vsi so morali trdo delati in še morajo, vendar imajo dom, imajo možnosti... Peter z veseljem pove, da stoji na otoku tudi Slovenska vas, za katero so nesebično prispevali mnogi Slovenci po vsem svetu, čeprav potarna, da bi bila lahko večja... Kljub velikim uspehom pa Peter ostaja isti: preprost, zagnan, prijazen. Svoje novomašno geslo: »Vsak človek je moj brat. dejansko živi«. To vam bo povedal vsak Malgaš.

Misijonski poklic je po eni strani izjemno težaven. Velikokrat se pojavijo razmere, ki še zdaleč niso rožnate. Vendar kljub temu daje misijonski poklic veselje, ki ga srečamo le redko kje. Vsakodnevne skrbi počasi izpilijo vesel odnos do sveta in ljudi. S svojo očarljivo vedrino in humorjem na Madagaskarju gotovo prednjači misijonar **Klemen Štolcar**. Čeprav so mu drugi kaj hitro za petami. Klemen, doma iz Gorij pri Bledu, je na Madagaskar odšel kot škofijski duhovnik leta 1979. Deloval je v Ranomeni, Farafangani, sedaj pa deluje v Vangaidranu.

Svojevrstno pomlad je doživel Madagaskar leta 1985, ko se je tja odpravilo kar nekaj slovenskih misijonarjev. Na otok je prišla **Marjeta Zanjковиč**, rojena 1950 v Gibini ? Razkrižje (Hčere Marije pomočnice). V Italiji je opravila tečaj za bolničarko in sedaj svoje znanje velikodušno uporablja na severu Madagaskarja, kjer dela med bolniki. Posebno skrb namenja poučevanju in ozaveščanju mater z malimi otroki. Svoje bogato znanje, spretnost in predvsem iznajdljivost je Malgašem in slovenskim misijonarjem posodil tudi neutrudni delavec **Jože Letonja**. Rojen je bil leta 1941 v Žetalah v Halozah. Doma je delal na kmetiji in kasneje kot ključavničar. Sedaj pa dela kot tehnična deklica za vse povsod tam, kjer misijonarji potrebujejo pomoč, pa naj si gre pri gradnjah cerkva, popravih avtomobilov...

Malgaški cerkvi je istega leta priskočil na pomoč tudi lazarist **Tone Kerin**, rojen leta 1958 v Krškem. Po mašniškem posvečenju v Ljubljani je stopil k lazaristom in odšel na Madagaskar, kjer je opravljal noviciat. V tem času je deloval tudi kot duhovnik v zaporu na skrajnem jugu otoka, kjer je spoznal vso bedo, ki lahko doleti človeka. Vse te izkušnje je tudi kasneje, ko je prišel v Farafangansko škofijo, vedno znal obrniti v prid ljudem in jim nesebično pomagati. Še posebej so mu pri duši najoddaljenejša področja, kjer je življenje zaradi slabih cestnih povezav še toliko težje in odročnejše.

1987 je v misijone odšel **Jože Adamič**. Rojen je bil v Argentini leta 1957 (Lanus). Že učenega zidarja je navdušil Peter Opeka za duhovniški in misijonski poklic. Po raznih misijonskih postajah je pristal v Manakari. Poleg vseh drugih zaslug velja predvsem omeniti njegov dispanzer, ki bogato oskrbuje ljudi iz bližnje in daljne okolice.

Leta 1990 je na Madagaskar odšel **Mihelčič Franci**, doma iz Radovljice. (Ima brata, ki je tudi misijonar v Rusiji). Trenutno župnikuje v Ranomeni, kjer je pred kratkim končal gradnjo župnijske dvorane. Opravlja pa tudi službo škofijskega ekonoma.

Krmelj Janez je odšel v Misijone leta 1988. Skupaj z misijonarjem Jankom Slabetom (sedaj deluje v Zagorju) sta oskrbovala področje Matange. Janez se še posebej trudi za boljši gospodarski razcvet domačega poljedelstva.

Vir: <http://missio.rkc.si/predstavitev/predstavitev.htm>

NEKAJ ZANIMIVOSTI IZ KNJIGE JANKA SLABETA »MED ANTEŠAKI«

*Janko Slabe je kot misijonar 25 let preživel v Matangi na Madagaskarju

»Antešaki« - pleme na JV delu MDG, kjer delujejo naši misijonarji

April – z imenom meseca poimenujejo obdobje, ko starih pridelkov zmanjka, novih pa še ni.

April je čas lakote; v tem času jedo »črno« hrano, kot rečejo nekaloričnim jedem.

Vas Matanga leži na polotoku, ki se od severa počasi oži in niža. Ta štirikilometrski polotok je s treh strani obdan z močvirjem oz. riževimi polji. Iz močvirja se dvigajo posamezni otoki, na katerih so večinoma vasice. Vsi ti otoki in polotoku pridejo do izraza ob poplavih, ko je

močvirje 2 do 3 m pod vodo. Matanški polotok na samem koncu s »celino« veže okrog 500 m nasipa in 30 m dolg lesen most.

1973 – Matanga dobi svojega duhovnika

1977 – blagoslov nove cerkve v Matangi (posvečena je sv. Pavlu)

1983 – zvonovi prispejo v Matango (iz Hamburga v Tomasino, iz Tomasine v Manakaro, ki je Matangi najbližje pristanišče – 200 km)

- osnova malgaščine je jezik plemena Merina
- najdragocenejši izraz za Malgaše je »fihavanana«, t.j. sorodstvo
- Malgaši ljubijo otroke. Na lestvici vrednot so na prvem mestu. Za besedo otrok imajo dva izraza: »zaza« - otrok glede na starostno dobo v nasprotju z odraslim
»zanaka« - otrok po sorodstvenem odnosu (npr. »zanako« – moj otrok)
- najpomembnejši narodni običaji so: rojstvo, obreza in smrt.
- grobnice so razdeljene na dva dela: moški in ženski del. Otroka, starega manj kot 3 mesece, pokopljejo zunaj grobnice (ker še ni postal član plemenske skupnosti). Tudi gobavca najprej pokopljejo zunaj grobnice, šele po nekaj letih njegove kosti izkopljejo in jih prenesejo v grobnico (gobavci niso nikoli ločeni od skupnosti). Vsak se mora namreč vrniti med rod, iz katerega izhaja, če ne živ, pa mrtev.

Grobnica je zidana hiša s pločevinasto streho brez oken in z enimi samimi vrati na zahodu. Okrog jo še zmeraj obdaja gozd, ki je nedotakljiv. Če hoče kdo kaj posekati, se mora najprej dogovoriti s člani grobnice.

Mrliča povijejo v blago – »lamba« - in slamnato preprogo, kot bi ga dali spati. Lamba je enako kot so v Evropi venci. Od števila kosov blaga (lambe) je odvisno, koliko je bil pokojnik cenjen in kako razprostrano sorodstvo je imel.

- »olo« - človek, ljudje
- »biby« - žival
- »angatra« - duh, strah
- »fanahy« - duša
- »aina« - življenje
- »maty« - umreti
- »zoky« - starejši; »zokindaza« - starejši otrok, ne glede samo na leta, ampak tudi na prvenstvo
- »zandry« - mlajši; »zandrindaza« - mlajši otrok

* E zanako zananao, e zananao zanako = tvoji otroci so moji in moji tvoji

- ob obrezi sovaščani prinesejo novoobrezanim jajca. Včasih so to res bila jajca, danes pa je denar, le ime je še ostalo.
- pes je pri Antešakih tabu. Redijo ga, da bi bil tovariš pri lovu. Ima samo pasje pravice in dolžnosti, da dobi jesti in uboga svojega gospodarja. Ne sme se mu kazati čustvene navezanosti, kot je božanje, itd. Ne sme v hišo. Kadar otroci zalotijo potepenega psa, ga neusmiljeno kamnajo. Poginulega psa ne smejo zakopati v zemljo, ampak ga navežejo na žico in odvedejo stran od vasi, da ne smrdi. Na cesti se nihče ne zmeni zanj in ostane tam, kjer ga je povozil avto. Noža, katerega se je dotaknila pasja kri, ne smeš več uporabljati.
Razglasitev za psa je najhujše prekletstvo, največji blagoslov pa je, da smo ljudje, »olo«
- med barvami je na prvem mestu rdeča barva - barva kraljev, barva oblasti. Takoj za njo pa je modra – barva lepote in dobrote.
- prihod v hišo za Malgaše poudarja pomembnost dogodka. Pomembno je, da pogovorov ali prošenj sploh ne upoštevajo, če prosilec ni prišel na dom.
- v Matangi so bili prvi domačini krščeni leta 1937.
- prve misijonarje je na Madagaskar poslal sv. Vincencij Pavelski, vendar je ta poskus v 16. stol. Spodletel predvsem zaradi malarije. Pravi začetki misijonarjenja segajo v 19. stol.

- za Madagaskar je JV obala simbol zaostalosti in zapuščenosti. Celo misijonarji so na to področje prišli nazadnje. Vlaga, vročina in komarji veliko pripomorejo k malariji. Področje, veliko kot pol Slovenije, ki je zaupano Slovencem, sta včasih upravljala dva misijonarja, navadno en stalen in en novinec, ki se je šele učil jezika. Zdaj je nekoliko boljše, saj jih je namesto dveh šest.
- prva katoliška izdaja celotnega Svetega pisma v malgaščini je izšla šele l. 1938.
- malgaško izrazoslovje strica in tete ne pozna. Vsi strici so očetje in vse tete so matere. Tako je otrok na vse enako navezan. Tudi če rodni oče umre mlad, kar se velikokrat zgodi, otrok očeta ne pogreša. Stari ljudje so preskrbljeni, saj nihče ni za strica pri hiši. Kadar otrok ostane brez očeta – če ga oče iz kakršnihkoli razlogov ni sprejel ali če je umrl – prevzame skrb zanj mamin brat – »endrilahy«.

MI PA SMO...?

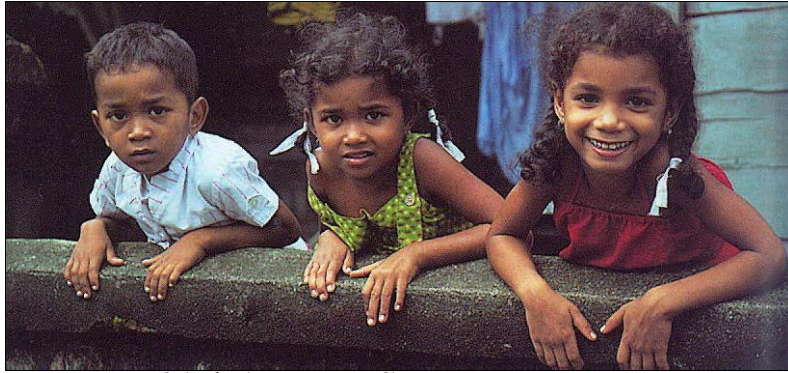
Polona, Petra, Lucija, Katja, Martina, Judita, Dejan, Bernard

Bled, 21. – 23. 01. 2005

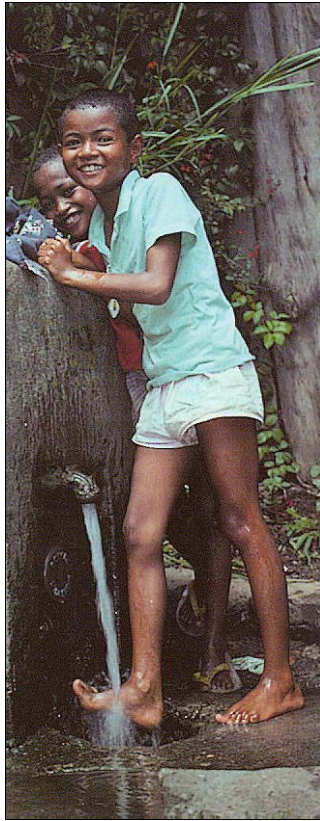
Slovenske Konjice, 04. 03. 2005

Iza no anaranao? (What's your name?)

MADAGASKAR

Cooling off in Antananarivo